Position paper

Gezamenlijke lobby inbreng UvW, IPO en VNG

Wetgevingsoverleg Digitale Zaken

9 november 2026

In het coalitieakkoord staan belangrijke woorden over het belang van digitale autonomie en soevereiniteit, maar het kabinet heeft in haar begrotingsvoorstellen geen financiële middelen aan deze ambities gekoppeld. Tegelijkertijd staat de urgentie van de prioriteiten in de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) buiten kijf. De medeoverheden zijn bereid ook zelf te investeren in "NDS-deals" op specifieke onderwerpen. De hoogste prioriteit daarbij heeft de realisatie van de soevereine overheidscloud. De medeoverheden zetten een stap naar voren en zijn ook bereid zelf te investeren in deze digitale deal voor de soevereine overheidscloud. Om hier voortvarend mee aan de slag te gaan is ook een bijdrage nodig vanuit het rijk. Daarom roepen de medeoverheden u op om eenmalig ten minste € 40 miljoen vrij te maken in de Rijksbegroting om de realisatie van een soevereine overheidscloud en het organiseren van overheidsbrede inkoop van Europese cloudaanbieders op te starten.

Geopolitieke spanningen vragen om digitale autonomie

Met de huidige geopolitieke spanningen is digitale autonomie een van de meest urgente opgaven voor Nederlandse overheden. Sancties tegen medewerkers van internationaal zeer gerespecteerde organisaties zoals het Internationaal Strafhof maken duidelijk dat de opgebouwde digitale afhankelijkheid van niet-Europese partijen niet slechts een theoretisch risico is, maar een zeer praktisch risico dat op korte termijn gemitigeerd moet worden. De continuïteit van publieke taken zoals bijstandsverlening en het verstrekken van reisdocumenten staan hierbij op het spel, net als de bescherming van de meest gevoelige gegevens van Nederlandse inwoners.

Soevereine Cloud draagt bij aan digitale autonomie

De Nederlandse Digitaliseringsstrategie bevat voor alle overheden belangrijke prioriteiten waarvoor financiële middelen nodig zijn. De plannen binnen de NDS-prioriteit Cloud om dit geld te besteden zijn het meest uitgewerkt. Bovendien is cloudtechnologie het deelgebied waar de digitale autonomie van Nederlandse overheden het sterkst onder druk staat. Investeringen hierin renderen daarom in de meeste maatschappelijke waarde. Daarom kiezen de medeoverheden dit onderdeel van de NDS.

In de NDS-prioriteit Cloud werken overheden aan het realiseren van een soevereine overheidscloud, waar alle bestuurslagen gebruik van kunnen maken. De medeoverheden zijn zelf bereid om te investeren in deze transitie, in goede samenwerking met de markt. Een eenmalige investering van € 40 miljoen van het rijk is noodzakelijk voor deze ontwikkeling.

Rijksregie is cruciaal

Zonder gezamenlijke inspanning blijven rijk en medeoverheden gevangen in vendor lock-ins bij grote niet-Europese leveranciers van cloudoplossingen. Dat is vanuit het oogpunt van strategische autonomie onwenselijk. Bovendien maakt dit ons kwetsbaar voor prijsstijgingen van leveranciers op lange termijn. Als we niets doen, zijn we op termijn aanzienlijk duurder uit. We zitten nu samen vast in een *prisoners dilemma*, waardoor actie uitblijft.

Gezamenlijke investeringen in bijvoorbeeld herscholing van IT-personeel zorgt ervoor dat we als overheden wendbaar blijven, een Europese markt creëren (wat naast strategische autonomie op zichzelf weer belastingopbrengsten oplevert) en daarmee gezonde concurrentie in de IT-markt introduceren wat een prijsdrukkend effect heeft.

Met de introductie van het Europese wetsvoorstel *Cloud and AI Development Act* afgelopen juni is bovendien duidelijk dat er vanuit Europa ook verplichtingen aankomen voor overheden om maatregelen in deze richting te implementeren. We hebben het hiermee dus over kosten die hoe dan ook gemaakt zullen moeten worden.

Wat kunnen de medeoverheden met een eenmalige investering:

Het eenmalige bedrag van € 40 miljoen kan worden besteed aan diverse concrete plannen:

- Het versnellen van de realisatie van de soevereine overheidscloud (IAAS en PAAS). Er ligt al een *proof of concept* hiervan, maar met dit geld is het mogelijk om in 2027 deze voorziening al te realiseren en in gebruik te nemen onder de eerste *launching customers*. In overheidsbreed opzicht zal dit renderen, omdat de IAAS- en PAAS-voorziening zich uitstekend leent om de gemeentelijke aanpak rondom *Common Ground* hierop te laten landen (de gemeenschappelijke gegevenslaag en bepaalde dienstverleningsapplicaties). De financiële middelen dekken de frictiekosten die de eerste *launching customers* onder de medeoverheden zullen dragen om hun IT-applicaties te verplaatsen naar de soevereine overheidscloud. IPO, VNG en de Unie van Waterschappen spannen zich er voor in om vóór het einde van 2026 launching customers te hebben gevonden vanuit alle bestuurslagen, om zo de proof of concept van de overheidscloud in de praktijk te beproeven;

- De ontwikkeling van een overheidsbrede cloudmarktplaats en de concrete uitvoering van gezamenlijke overheidsbrede cloudaanbestedingen. Ook hier gaat het om het dekken van de frictiekosten van de eerste *launching customers*, om zo meer massa te creëren en de vraag naar het aanbod van Europese cloudaanbieders een impuls te geven;

- De verplaatsing van SAAS naar Europese IAAS en PAAS. Gemeenten wegen momenteel af in hoeverre zij hun SAAS-leveranciers kunnen vragen om voor de meest kritieke SAAS-applicaties (bijvoorbeeld bijstand/ jeugdzorg/ burgerzaken) deze softwareapplicaties te hosten op Europese IAAS- en PAAS-diensten. De verwachting is dat dit incidentele frictiekosten van leveranciers vraagt en de financiële middelen zijn bedoeld om deze kosten op te vangen.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Unie van Waterschappen

ip

Interprovinciaal Overleg

VNG

Vereniging van Nederlandse Gemeenten